

קונטרס
מִיּוֹן נִפְתָּלִי
(נִפְתָּלִי שְׁלִי)

קצת ספורים נפלאים, שיחות קדש, אמרות טהורות
ותולדות ימי חיי הרב הקדוש
מורנו **רבי נפתלי מנעמרוב** זכותו יגן עלינו

מגדולי וחשובי תלמידי רבנו הקדוש
צדיק יסוד עולם אור ישראל וקדושו
רבנו **נחמן** מברסלב זיע"א

נשמעו לדור אחרון מזקן אנשי שלומנו, הרב החסיד
רבי לוי יצחק בענדער זכרנו לברכה

מתוך סדרת הספרים
שיח שרפי קודש
חלק ב

יוצא לאור לרגל יומא דהפולא - י"ט מנחם אב
על ידי אגדת 'משנה הנחל'
להדפסת והפצת ספרי מוהר"ן מברסלב זיע"א

לזכרון עולם בהיכל ה'

לעדי עד יוחק בספר החסיד המופלא והמופלא במעשיו ומידותיו, הוא הגבר הקים עולה
של הדפסת ספרי רבינו ומסר נפשו כל ימיו להשקות ולהרוות צמאונם של ישראל
מאוצרותיו של רבינו הקדוש הנגמ"ח במחשבה דיבור ומעשה
כתב הדפים והפיץ אלפים ורבבות ספרי קודש מתורת רביה"ק ותלמידיו

אברהם נחמן שמחה

הרה"ח רבי ב"ד אלעזר **ווייצהנדלר** זצ"ל

מייסד אגודת "משך הנחל" להדפסת והפצת ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל
נלב"ע ביום כ"ד אדר ב' תשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה

נדפס בארץ ישראל על נייר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת ח"ו - Printed In E. israel

בתי כנסיות, ישיבות, ספריות, בתי כלא וכדו' המעוניינים לקבל חינם
את ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל יפנו במכתב בקשה בדואר לכתובת דלהלן.
כמו"כ ניתנת אפשרות להנציח בספרים שמות יקיריכם שיהלכו לעולמם

בדבר פרטים נא לפנות אגודת משך הנחל ת.ד. 5719 ירושלים 91056
טלפון 02-627-3120 פקס 02-626-2579
לתרומת קודש עבור הדפסת ספרי רבינו"ל ניתן להפקיד בבנק הדואר מס' חשבון 7-37621-4

©

copyright

שיח שרפי קודש - תש"פ

כל הזכויות שמורות הן על פי דין תורה והן להבדיל עפ"י החוק הבינלאומי, ואנו אוסרים בכל
תוקף כל אופן של הדפסה, צילום והעתקה, תרגום, איכסון במחשב, וכל כיוצא בלי רשות
מפורשת בכתב מהמלבי"ד, ואין הספר נמכר אלא על מנת הנ"ל וכן שלא ייעשה בו שימוש
שלא כדין, ושארית ישראל לא יעשו עולה

הַתְּקַרְבוּת לַרַבֵּנוּ

[עוד אודות התקרבותו של רבי נפתלי - ראה לעיל סימנים מ"ג - מ"ז, מ"ט נ"ג נ"ח קכ"ה, וראה גם להלן חלק ג' סימן תקס"ז]

תַּשְׁמָא

סִפֵּר רַבִּי נִפְתָּלִי שֶׁבַשְׁבַּת הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁהָיָה אֶצֶל רַבֵּנוּ ז"ל, וְשָׁמַע אֶת רַבֵּנוּ מְזַמֵּר אֶת הַפִּיוֹט 'אֲזַמְר בִּשְׁבַּחֲךָ', הֵיטָה לוֹ כְּזוֹ מִין דְּבָקוֹת נוֹרָאָה בְּרַבֵּנוּ, עַד שֶׁחָשׂ כִּי הוּא מְכַרַח לְקֶשֶׁר רֵאשׁוֹ בְּמִטְפַּחַת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְגַע מוֹחוֹ חֵס וְשָׁלוֹם, מִגְדֵּל הַרְגָּשָׁת הַדְּבָקוֹת בְּרַבֵּנוּ הַקְדוֹשִׁי - "דַּעַם עֲרִשְׁטָן שְׁבַת וְעַן עַר הָאֵט גְּעַהֲעֵרְט פּוֹנְעַם רַבִּי'ן זַאֲגֵן 'אֲזַמְר בִּשְׁבַּחֲךָ', הָאֵט עַר גְּעַהֲאֵט אַזָּא מִין סָאָרְט דְּבָקוֹת אֵין דַּעַם רַבִּי'ן, הָאֵט עַר זִיךְ גְּעַמוּזֵט פֶּאָרְבִּינְדֵּן דִּי קָאָפּ כְּדֵי דַּעַר מַח זָאל נִישֵׁט וְעַרְן גְּעַרִירְט, פּוֹנְעַם

א. אודות סדר שירת האזמיר בשבחין אצל רבינו - ראה להלן חלק ג' סימן תנ"ט; ועיין גם לעיל חלק א' סימן תרע"ב.

ב. ראה ב'שיחות הר"ן' סימן קס"ט: "ועיניו [של רבינו] היו מאירות כשמש וכירח ממש, בפרט בשבת קודש היו עיניו מאירות מאוד מאוד, ופניו היו מאירות ומאדימות מאוד בשבת קודש, ומי שלא ראה עוצם קדושתו ורשפי שלהבת דביקותו בשבת קודש, וסדר הקידוש שלו בליל שבת עם סדר השולחן, והניגון שהיה מזמר 'אתקינו סעודתא', 'אזמיר בשבחין', ואיך שהיה מזמר שאר הזמירות, 'כל מקדש', 'מנוחה ושמחה', 'ואשת חיל', ו'מעין עולם הבא', ומי שלא ראה זאת - לא ראה טוב מעולם, וכל מי שעמד אז באותו מעמד היה מעיד שלא יהיה נראה כזאת עד שיבוא משיח צדקנו, ואילו כל הימים דיו וכו' אי אפשר לבאר אפס קצה ועוצם היופי והקדושה הנוראה והיראה העצומה ועריבת נעימת דביקות הנפלא שהיה אז בענווה באמת אשר לא נראה כזאת בעולם; וכל זה לפי תפיסת דעתנו, מלבד סתרי נסתרות שהיה לו בזה"; וב'חיי מוהר"ן' סימן תק"כ: "ומי שלא שמע אותו כשהיה מזמר בשבת 'אזמיר בשבחין' בליל שבת ו'אסדר לסעודתא' בבוקר, וכן שאר הזמירות, 'כל מקדש' ו'מנוחה ושמחה' וכו' - לא שמע טוב מעולם; אשרי אוזן שמעה זאת, ואשרי מי שישמע זאת לעתיד בעולם הבא"; וראה עוד שם סימן קנ"ג.

דְּבָקוֹת פּוֹן דְּעַם רַבִּין וואס ער האט דערפֿילט; כִּי מַחְמַת שְׂרָפִי נִפְתָּלִי
הָיָה בַּעַל מִנְגֵן, עַל כֵּן הָיָה מִרְגִּישׁ בְּיוֹתֵר אֶת הַהִתְעוֹרוּת בְּשַׁעַת הַנִּגּוֹן:

תשפב

לְרַבִּי נִפְתָּלִי הָיְתָה בְּעִיר נַעֲמֻרֹב חֲנוּת שֶׁל אַרְיִגִּים וּבָדִים שְׂמֻמָּנָה
הַתְּפָרִינֶס, וּבִתְחִלַּת הַתְּקַרְבוּתוֹ הַשִּׁיחַ לְבֹו לִפְנֵי רַבְּנוּ מִדְּרֹךְ
עֲבוּדָתוֹ, אִיךְ שְׁהוֹלֵךְ הוּא בְּכָל יוֹם לַחֲנוּתוֹ וְצָרִיךְ לֵישֵׁב שָׁם כָּל הַיּוֹם
וְכוֹ, כִּי דָרְכּוֹ הָיְתָה לְסַפֵּר לִפְנֵי רַבְּנוּ אֶת כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו; וְנִעֲנָה לוֹ
רַבְּנוּ בְּלִשׁוֹן תַּמָּה: "אַ גֵּאנְצֶע טָאג זײַן אִין קֵלײט?" - "יּוֹם שְׁלֵם לֵישֵׁב
בַּחֲנוּת?" וְהָבִין רַבִּי נִפְתָּלִי שְׂאִין זֶה רְצוֹן רַבְּנוּ, וְהִתְחִיל לֵישֵׁב בַּחֲנוּתוֹ
זְמַן מַעֲט יוֹתֵר מִכִּפִּי שֶׁהָיָה רָגִיל עַד אַז, וְשָׂאָר הַיּוֹם עָסַק בַּעֲבוּדַת ה'
יִתְבָּרֵךְ; וְסַפֵּר לְרַבְּנוּ מִהִנְהָגָתוֹ הַחֲדָשָׁה.

אַחֵר כִּף בְּאִיזָה זְמַן אָמַר לוֹ רַבְּנוּ: "אַלֶּע טָאג זײַן אִין קֵלײט?" -
"מִדִּי יוֹם לֵישֵׁב בַּחֲנוּת?" וּפָסַק גַּם מִהִנְהָגָתוֹ זֶה, וְלֹא הָלַךְ בְּכָל
יּוֹם לַחֲנוּתוֹ, רַק בַּעַת הַיָּרִיד יוֹמָא דְּשׁוּקָא הָיָה עוֹמֵד בַּחֲנוּת; וְסַפֵּר גַּם
זֹאת לְרַבְּנוּ.

לְאַחֵר זְמַן מָה אָמַר לוֹ רַבְּנוּ: "וואו א ירִיד דאַרפֿסטו זיין אִין קֵלײט?"
- "וְכִי בְּכָל עֵת שֵׁישׁ יָרִיד צָרִיךְ הִנֵּךְ לַהֲיוֹת בַּחֲנוּת?" וְהַפְסִיק
רַבִּי נִפְתָּלִי גַם מִהִנְהָגָתוֹ זֶה, וְלֹא הָלַךְ לַחֲנוּת בְּכָל פַּעַם שֶׁהָיָה יָרִיד וְכִיּוֹצֵא
בָּזֶה.

כִּף הוֹצִיאוּ רַבְּנוּ לְגִמְרֵי בְּתַכְלִית מַעֲסָקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְיָשֵׁב כָּל יָמָיו רַק
עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוּדָה; וּמִנֵּי אַז קִבְּלָה זּוּגָתוֹ וְלָקַחָהּ עַל עַצְמָהּ
אֶת עַל הַפְּרִנְסָה, וְהָיָה שֶׁהָיְתָה עוֹמֶדֶת בַּחֲנוּת וְעוֹסֶקֶת בְּמִסְחָר:

בצל רבנו

[ראה גם לעיל חלק א' סימן פ"ד]

תשפג

גם תבצרת הלב בעבודת ה' של רבי אהרן ורבי יהושע מזשערין אין לשער, וכן שאר כל אנשיו כמו רבי נפתלי ז"ל מנעמרוכ, ורבי יחיאל אחיו, והרב רבי אהרן ז"ל מברסלב וכו', ואי אפשר להעלות על הכתב גדל יקר מעלת כל אחד ועצם רבויים בתורה ותפלה עד עת פטירתם ז"ל, יקצרו המון יריעות לספר:

[כוכבי אור, אנשי מוהר"ן (א) אות כט]

תשפד

התבטא פעם רבי נפתלי ואמר: "איך האב מורא צו טראכטן, ווייל ווען איך וועל קומען צום רבי'ן, וועט מיר דער רבי זאגן: 'נפתלי, וואס האסטו געטראכט?' - "ירא אנכי לחשב ולהרהר, פי כשאבא ואכנס אל רבנו, יאמר לי רבנו: 'נפתלי, מה חשבת?'": (רבי

נפתלי, שרואים מזה את הנהגת רבינו לבלי לצוות ולומר 'עשה כך או כך' בדווקא, כי לא ציווהו לעזוב את החנות ולצאת ממנה, רק רמז לו בלשונו הקדוש, ובדרך זה של 'מתון מתוך' הוציאו לגמרי מעסקי העולם הזה. (רל"י).

א. ראה 'כוכבי אור' חלק 'חכמה ובינה' אות כ"א על הפסוק "קמו בניה ויאשרוה" (משלי לא כח), ששמו רבי נפתלי ה'רץ ב'ן רבי יהודה ווינבערג רמוז בפסוק זה בתיבת 'בניה', עיין שם.

ב. והנה אף אמנם אם בבואו ובהכנסו אל רבינו ז"ל לא היה רבינו אומר לו דבר, שהרי רבינו אמר פעם ('שיחות הר"ן' סימן קכד) "השמעתם ממני דברי מוסר?" - ("האט איר אמאל געהערט פון מיר א ווארט מוסר זאגן?"), מכל מקום רבי נפתלי התיירא מעצם העניין

לוי יצחק שמע שיחה זו מרבי ישראל הכהן טירהאויצער שגדל בביתו של רבי נפתלי; והיה רבי ישראל מספרה תמיד באותו לשון וסגנון ובאותה תנועה כפי ששמעה מפי רבי נפתלי):

תשפה

בְּלִיל שְׁבֹת 'נַחֲמוּ' תַק"ע בְּאוֹמָאן, אַחֲרֵי הַקְדוּשׁ וְקֶדֶם נְטִילַת יָדַיִם לְסְעוּדָה, אָמַר רַבֵּנוּ תוֹרָה מַעֲנֵנִי פְּשִׁיטוּתוֹ, הִינוּ מָה שֶׁהוּא לְפַעֲמִים אִישׁ פָּשׁוּט שְׁקוֹרִין 'פְּרֶאסְטִיק', שֶׁהוּא מְחִיָּה עֲצָמוֹ אֶז בְּעֵת פְּשִׁיטוּתוֹ מִהַדְרָךְ שְׁנַסֵּעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; וּבְאֵר הָעֲנָנִי בְּאַרְיִכוֹת, כְּמוֹכָא בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא בְּסִימֵן ע"ח, עֵין שָׁם.

גַּם אָמַר אֶז עוֹד דְּבָרִים נִפְלְאִים עַל הַשְּׁלַחַן, וְהִיא בְּשִׁמְחָה גְּדוֹלָה, וְצִוְיָה לְנִגֵּן הַרְבֵּה; וְגַעַר בְּרַבִּי נִפְתָּלִי עַל שֶׁהִיא בּוֹשׁ קֶצֶת לְנִגֵּן אֶז, וְאָמַר: "נִפְתָּלִי, וּוְאֵס הָאֶבֶן מִיר זִיךְ צוֹ שְׁעָמָעֵן? ! בְּשִׁבְלֵנוּ נִבְרָא הָעוֹלָם!" -

שרבינו ז"ל יודע את מחשבותיו, אף אם לא יאמר לו דבר, והיו לו יראה ופחד ממש כמו שהיה רבינו ז"ל שואל אותו כעת "מה חשבת?". [ולא היתה כוונתו של רבי נפתלי באמרו דיבור זה על רבינו הקדוש רק בחייו, כי אולי יהיה כך גם כשיבוא על ציון רבינו ז"ל, או אחרי ההסתלקות של רבי נפתלי, כשיבוא למעלה אל רבינו ז"ל]. וכל אחד יכול ליקח לעצמו גם הוא מוסר מדבר זה, שיעמיד זאת לנגד עיניו, שגם אותו ישאלו: 'מה חשבת? מה עשית?', "וכי יפקוד מה אשיבנו?" (איוב לא יד), כי יצטרך האדם להשיב מענה על כל דרכיו ומעשיו; ומזה הדבר לבד כבר יתיירא לנפשו מאוד מאוד לשמור כראוי את כל דרכיו, למען לא ייבוש ולא ייכלם בעלמא דאתי. (רל"ו); ראה גם להלן חלק ג' סימן רע"ט שאחד מאנשי שלומנו אשר לא היה לו שלום בית נכשל בשולחן רבינו במחשבה שאינה טובה, והזדעזע תיכף בעצמו היאך העיז לחשוב מחשבה כזו, ועוד בשולחנו של רבינו? אך תיכף אחר כך ניחם את עצמו במחשבתו ואמר לעצמו: "אכן, שולחן רבינו, אך מדוע אינני מפחד מהשם יתברך? הלא בוודאי גם השם יתברך אשר מלוא כל הארץ כבודו יודע מכך!", ורבינו הקדוש אשר קרא את מחשבותיו הפטיר ואמר: "יֵא, אָבְעֵר גָּאט אִיז אַ אָרֶךְ אַפִּים..." - "נכון, אבל הקדוש ברוך הוא ארך אפיים"; וראה בגמרא ברכות כ"ח ע"ב: "אדם עובר וכו', אומר: 'שלא יראני אדם'", ועיין 'חיי מוהר"ן' סימן רפ"ב על גמרא זו.

"נפתלי, מה יש לנו להתבייש? ! בשבילנו נברא העולם!"; והיה אז רבנו בשמחה ער מאד:

תשפו

ספר רבנו הקדוש שפעם אחת ראה בעולם העליון שכלם רצים ורצים על אודות שיש אברך שמתפלל בנעימות - "געלאפן, געלאפן: 'א יונגערמאן דאוונט געשמאק!'", "ורצתי גם אני לראותו, וראיתי שאברך אחד עומד בזוית ומתפלל; נגשתי והרמתי טליתו מעל פניו - וראיתי שזה אכן נפתלי שלי!" - "האב איך אפגעדעקט דעם טלית - האב איך געזעהן אז ס'איז טאקע מיין נפתלי!" :

ג. ראה בארוכה 'חיי מוהר"ן' סימן רט"ו ו'ימי מוהרנ"ת' חלק א' סימן נ"א; ובמכתב מוהרנ"ת מיום ה' תענית אסתר תקצ"ה: "העיקר הוא שעל כל פנים יהיה לכם עזות בלבבכם שלא תתביישו חס ושלום בעצמכם, וכמו שאמר רבינו ז"ל: 'וואס האבן מיר זיך צו שעמען?!' - (מה יש לנו להתבייש?!), כי אף על פי שכל אחד יש לו להתבייש מעוונותיו, אבל בעניין הקיבוץ שלנו, מה שאנו נקראים על שמו ז"ל וכו' - בזה אין להתבייש כלל, זה חלקנו מכל עמלנו, זה תקוותנו, זה נחמתנו, זה ישועתנו בזה ובבא לנצח. ומי שחזק בליבו ואינו מתבייש בלבבו, יעזרהו ה' יתברך שיידע איך להתנהג בעניין העזות נגדם, שישב להם בדרך שלום - ואף על פי כן ידקור אותם בליבם, שיפלו נגדו בלבבם; וצריכין לבקש מהשם יתברך לידע איך להשיבם, לקיים 'ודע מה שתשיב וכו''; ושם במכתב מאור ליום א' צו שנת תקצ"ה: "עתה בני חזק ואמץ, אל תערוץ ואל תחת, כי ה' אלוקינו ההולך עימנו להושיע אותנו, אל יעזבנו ואל יטשנו, והעיקר לבל תתבייש בעצמך מפניהם, ויהיה מצחך חזק לעומת מצחם, ואל תדבר עימהם מזה כלל, רק תשיאם לדבר אחר, רק מאליהם יבינו שאנו שוחקים מהם בעזרת השם יתברך, יבושו הם ולא נבוש אנחנו, כי בעניין הקיבוץ הקדוש שלנו אין לנו מה להתבייש מפניהם כלל, וכמו שצווח אדוננו מורנו ורבינו ז"ל בעצמו ואמר בזה הלשון: 'וואס האבן מיר זיך צו שעמען?!' - (מה יש לנו להתבייש?!), 'בשבילנו נברא העולם!'; ואלו הדיבורים הקדושים והטהורים צריכים עתה לזכור מאוד בכל יום"; ושם במכתב מאור ליום א' שופטים שנת תקצ"ה: "צריכין לזכור בכל פעם מה שאמר 'וואס האבן מיר זיך וואס צו שעמען?!' - (מה יש לנו להתבייש?!)".

ד. ומה נפלא הדבר לקשר מעשה זה למעשה שהביא רבי אלטער טעפליקער בספר 'השתפכות הנפש' סימן נ' בהערה (הובא להלן בחלק ג סימן תקסז): "אגב אורחא אעתיק

תשפז

כָּל כֶּן הָיָה דְּבוּק רַבִּי נִפְתָּלִי בַּתְּפִלָּתוֹ לֵה' יִתְבָּרֵךְ, שֶׁבָּעֵת שֶׁהִיְתָה גְזֵרַת ה'נֶעֱקְרָאטִין", שֶׁלְקָחוּ אֶת יְלָדֵי יִשְׂרָאֵל לִצְבָּא בְּכַח, הֶחְבִּיא אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלֹמֹנּוֹ שֶׁבְּאִמָּאן אֶת בָּנוֹ הַקָּטָן בְּבֵית רַבִּי נִפְתָּלִי, מְשֹׁם שֶׁסָּבַר שֶׁאֲצֵל אָדָם מִבְּנֵי וְזָקֵן כְּמוֹהוּ לֹא יִחְפְּשֻׁ. יוֹם אֶחָד הִבְלִשִׁים הַמְכֻנִּים "לֹאֲוֹטְשִׁיקֶעס" (הֵם לֹא הָיוּ מְמַנִּים עַל זֶה בְּמִיָּחָד מֵהַמְשָׁלָה,

פה מה שסיפר הרב רבי נפתלי זצ"ל וכו': בתחילת התקרבותו לאדוננו מורנו ורבינו זצ"ל ראה בחלום שבא אליו אחד מעולם העליון, ושאל אותו לאיזה צדיק הוא מקורב, השיבו: 'לאדמו"ר מברסלב זצ"ל', ויבקשהו שיאמר לו איזה דבר תורה ששמע מפיו - '[זאג מיר עפֿעס איבער פון דיין רבי'ן]', ולפי שזה היה תיכף אחרי שמעו מאדוננו מורנו ורבינו זצ"ל את התורה 'תהומות יכסיומו' שבליקוטי מוהר"ן (קמא סימן ט) המתחלת 'כי עיקר החיות מקבלין מהתפילה, כמו שכתוב (תהלים מב ט) 'תפילה לאל חי' וכו' - אמר לו רבי נפתלי הדיבור הזה מהתחלת התורה הזאת - '[ער האט אים איבערגעזאגט דעם טייטש 'תפלה לאל חי' - אז די תפלה דאס איז אינגאנצן מין חיות' - ('הוא חזר עבדו את פירוש הפסוק 'תפילה לאל חי' - שכל חיותי היא מהתפילה)], ובשמעו זאת נתלהב מאוד בהתלהבות עצום ונשגב ובתשוקה עצומה ונשגבה; ומגודל התלהבותו ותשוקתו הרים עצמו האיש מהעולם העליון למעלה למעלה, עד שנעלם מאיתו - '[אז ער האט געהערט דעם טייטש, האט ער ארויפגעפלוין למעלה פאר'דבקות'דיג]'. ואחר כך בא הרב נפתלי זצ"ל לאדוננו מורנו ורבינו זכר צדיק וקדוש לברכה, ויספר לו את מראה החלום הזה; ענה ואמר לו אדוננו מורנו ורבינו זכר צדיק וקדוש לברכה: 'וכי אתם סבורים אשר גם בעולם העליון שומעים את דברי תורתי כשמעכם כאן? לא כן היא, שם כששומעין איזה דיבור משמי הוא עניין אחר לגמרי!' - '[וואס מיינט איר, אז אויבן איז אזוי ווי איר? אויבן אז מען הערט מיינעם א דבור איז גאר א אנדער חשיבות!]'. (רל"י); (ראה בירושלמי הוריות י"ח ע"ב: "רבי חנניה הוה מיסתמך ברבי חייה בר בא בצירפין, חמא כל עמא פריי, אמר ליה: למה כל עמא פריי? אמר ליה: רבי יוחנן יתיב דרש בבית מדרשא דרבי בנייה, וכל עמא פריי מישמעניה. אמר: בריך רחמנא דחמי לי פירין עד דאנא בחיים וכו'") - (רבי חנניה היה הולך ונסמך ברבי חייה בר בא במקום הנקרא צירפין, ראה שכל העם רצים, שאל את רבי חייה: מדוע כולם רצים? אמר לו שרבי יוחנן יושב ודורש כעת בבית מדרשו של רבי בנייה, וכל העם רצים לשומעו; אמר רבי חנניה: ברוך ה' שהראה לי פירותי שעשיתי עם תלמידי בעוד שאני בחיים)].

ה. גזירת הקאנטוניסטים, שהיו לוקחים את הילדים לצבא הצאר ניקולאי בפעטערבורג רח"ל. (רל"י).

אֵלָּא פֻּעַל מַעֲצָמָם כְּשׁוֹטְרֵי חֶרֶשׁ בְּהִסְכַּמַּת הַמְּמָשְׁלָה, וְלֹא הִיָּתָה לָהֶם רְשׁוּת לְהַכְנִס לַפָּנִים הַבֵּית לַחֲטוּף אֶת הַיְלָדִים, כְּדֵי שְׁלֹא לִבְיֹשׁ אֶת הַמְּמָשְׁלָה), תִּפְשׂוּ אֶת הַיְלָד כְּשֶׁשָּׁחַק לְתַמְתּוֹ מִחוּץ לַבֵּית בְּזִמְנֵי מִנְחָה וּמַעֲרִיב, וְנַעֲשֶׂה רַעַשׁ גָּדוֹל מְזֶה, כִּי הִיְהוּדִים וְאֲבֵי הַיְלָד הַתְּקוּטָטוּ עִמָּהֶם בְּקוּלֵי קוֹלוֹת, עַד שֶׁחֲלָצוּ וְהִצִּילוּ אֶת הַיְלָד מִיָּדָם; וּבְכָל אוֹתָהּ הָעֵת עָמַד רַבִּי נִפְתָּלִי בַּתְּפִלַּת שְׁמוֹנָה עָשָׂרָה שָׁל עֲרֵבִית.

אַחֵר כֵּךְ כְּשֶׁנִּרְגַּע הָרַעַשׁ הִחַל אָבִי הַיְלָד הַנ"ל לְהִתְיַסֵּר בִּנְפִשׁוֹ עַל כֵּךְ שֶׁבְּנוֹדָאֵי בְּלִבָּל אֶת תְּפִלַּת הַמַּעֲרִיב שֶׁל רַבִּי נִפְתָּלִי וְהִפְרִיעַ לוֹ, וְעַל כֵּן אַחֲרֵי שְׁסִים רַבִּי נִפְתָּלִי אֶת תְּפִלָּתוֹ הֵלֵךְ אָבִי הַיְלָד יַחַד עִם רַבִּי נַחֲמָן טוֹלִטְשִׁינֶער לְהַתְנַצֵּל בְּפָנָי רַבִּי נִפְתָּלִי, בְּאֶמְרָם שְׂאִין אָדָם נִתְפָּס עַל צַעֲרוֹ, וְשִׂידוֹנוֹ לִכְף זָכוֹת וְכִיֻּצָּא בְּזֶה; וְנוֹכַחוּ שְׂאִינוֹ יוֹדֵעַ כָּלֵל לָמָּה כְּנֻנָתָם, כִּי מִגְדֵּל דְּבִקּוּתוֹ בַּתְּפִלָּה לֹא שָׁמַע שׁוֹם קוֹלוֹת וְצַעֲקוֹת כָּלֵל וּבְכָלֵל:

תשפח

רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחֲמָן זָכָה לְרֹאוֹת וּלְהַפִּיר אֶת רַבִּי נִפְתָּלִי הַיֵּטִב, וְסִפֵּר שֶׁרָאָהוּ מִתְפַּלֵּל, וּבִתְבוֹת "לָךְ ה' הַגְדִּלָּה וְהַגְבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְגו'" שֶׁבְּפִסּוּקֵי דְזִמְרָה, שֶׁהֵן מְכֻנּוֹת כְּנֶגֶד הַסְּפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת כְּנוֹדֵעַ,

1. רַבִּי אַבְרָהָם ב"ר נַחֲמָן נולד בשנת תר"ט, ורבי נפתלי הסתלק בשנת תר"כ, בהיות רבי אברהם כבן אחת עשרה שנים. (רל"י).

2. ראה תיקונים מזורח חדש דף נ"ט ע"א: "ושבע שמהן אלן דפרחת בהון אינון שבע דכלילן בבת שבע, דאיהי שכינתא תתאה, כלילא משבע ספירן דעלייהו אמר דוד (דברי הימים א כט יא) 'לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ'; ושם דף צ"א ע"א: "אלא הכי אוקמוה רבנן דמתני' (בבא בתרא דף קמא.) 'בת בתחילה - סימן טוב לבנים', ומאי ניהו, אלן שית ספירן דכלילן בעמודא דאמצעייתא, דאיתמר עלייהו (שמות כ י) 'כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ', ואינון שית זימנין 'טוב' דעובדא דבראשית, וביומא תלייתא תרין זמנין 'טוב', חד דיומא תניינא דבראשית וחד דיומא

היה רבי נפתלי אומר כל תבה ותבה בהדגשה מיחדת, כסופר ומונה באותה תבה את הספירה העליונה השיבת לה - "ממש יעדער ווארט ווי א באזונדערע ספירה פון די ספירות", ואף שהיה זה לעת זקנתו, היה דומה קולו אז בקולו של אברהם צעיר לרב קדשתו:

תשפט

רבנו ז"ל צוה לרבי נפתלי: "זאלסט זאגן 'שלש סעודות' תורה" - "אמר 'תורה' בעת סעודה שלישית". שאלו רבי נפתלי: "רבי, ווער וועט הערן?" - "רבנו, ומי ישמע?", והשיב לו רבנו: "עס וועט זיין ווער ס'זאל הערן!" - "יהיה כבר מי שישמע!" (הינו דרי מעלה); ואכן כך נהג רבי נפתלי כל ימי חייו, כי היתה לו אמונה בדברי רבנו ש'יהיה כבר מי שישמע'.

ורבי ישראל הפהן טיראהאויצער^ט שהיה יוצא ובא בבית רבי נפתלי, וכן רבי מאיר חזן שנתגדל בבית רבי נפתלי מחמת היותו יתום, שניהם ספרו לרבי לוי יצחק שרבי נפתלי היה מסתגר לבדו בחדר בכל שבת בעת סעודה שלישית, ומחמת שידעו מדבור זה של רבנו לרבי נפתלי, על כן היו נכנסים ובאים בפעם בפעם בהחבא להביט לתוך החדר דרך חור המנעול, וראו איה שרבי נפתלי יושב לבדו ומתנוועע ואומר 'תורה' משך זמן":

תליתאה, ואינון 'הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד, כי כל' - דאיהו צדיק, והאי 'בת' איהי שכינתא תתאה, מלכות הקודש"; ועיין שערי אורה שער ב'; פרד"ר שער א פ"ח.

ח. ראה ליקוטי מוהר"ן סימן כ"ז.

ט. ראה אודותיו בערכו.

י. ראה אודותיו בערכו.

יא. והיה מרחיב רבי לוי יצחק בעניין זה, שיש לקחת משיחה זו מוסר השכל גדול על גודל יקרת כוח הדיבור, שכל דיבור שמדבר האדם - יש מי ששומע אותו, והיינו כשהאדם

תשצ

רַבְּנוּ אָמַר פֶּעַם לְרַבִּי נַפְתָּלִי: "דִּיין זאך אִיז 'צִיצִית'; כָּאטְשִׁיג דו הײסְט דאך 'נַפְתָּלִי', 'נַפְתָּלִי' אִיז דאך אוֹתִיּוֹת 'תַּפְּלִין' - דִּיין זאך אִיז 'צִיצִית' - "עֲנִינְךָ הוּא 'צִיצִית'; אַף עַל פִּי שְׁשֻׁמְךָ הוּא הָרִי 'נַפְתָּלִי', וְהָרִי 'נַפְתָּלִי' הוּא אוֹתִיּוֹת 'תַּפְּלִין' - מְכַל מְקוֹם עֲנִינְךָ הוּא 'צִיצִית'". וּמִחֲמַת זֶה הָיָה רַבִּי נַפְתָּלִי מְהֵרָה מְאֹד בְּמַצָּנָה זו, וְהָיָה לוֹ תָמִיד בְּכִסּוֹ חוּטֵי צִיצִית מוֹכְנִים, שְׁמָא תַּפְסְלָנָה צִיצִיּוֹתָיו. פֶּעַם עָלָה בַּמַּדְרָגוֹת לְעֲלִיָּה וְנִקְרַע חוּט אֶחָד מִצִּיצִיּוֹתָיו, וְתַכְךָ עָצַר וְלֹא זָז מִמְקוֹמוֹ, וְכָךְ בְּעָמְדוֹ בְּאֶמְצַע הַמַּדְרָגוֹת תִּקֵּן אֶת הַצִּיצִית":

מדבר דיבורים טובים ואמיתיים, אזי על אף שהוא איש פשוט, יש התפעלות ורעש למעלה מדיבוריו, וכן להיפך חלילה, כשמדברים חלילה דיבורים שאינם כשירים, ומכל שכן דיבורים אסורים חס ושלום, נשמעים גם אז הדיבורים ועושים רעש למעלה, השם ירחם. (רל"י).

יב. ראה בליקוטי קמא סימן מ"ז: "ושפע ארץ ישראל היא הארת פני יעקב, הארת התפילין, ובשביל זה כתיב בה (בראשית מט כא) 'הנותן אמרי שפר', כי 'שפר' זה בחינת פאר, בחינת תפילין, היינו שהיא נותנת לנו אותיות הארה שקיבלה מתפילין, וזה פירוש (קהלת ט ט) 'ראה חיים עם אשה', 'הנותן אמרי שפר' ראשי תיבות 'אשה', וזה 'ראה חיים' דייקא, כי תפילין נקראים חיים, וזה 'נפתלי אילה שלוחה וכו' (בראשית שם), 'נפתלי' אותיות 'תפילין', ושם להלן בלשון מוהרנ"ת: "ועל כן נקראת ארץ ישראל [נפתלי] אילה שלוחה הנותן אמרי שפר' כמו שדרשו רבותינו ז"ל (עיין ב"ר צח יז ושם צט יב), כלומר ארץ ישראל היא אילה שלוחה לבשל פירותיה, והשפעתה הוא ממידת 'אמת' שהוא בחינות תפארת, בחינות תפילין, והיינו 'הנותן אמרי שפר', כי 'שפר' הוא לשון פאר שהוא בחינת תפילין; ויש לרמז: 'נפתלי' הוא אותיות 'תפילין'; וב'חיי מוהר"ן' סימן תק"י: "סיפר לי חברי רבי נפתלי שפעם אחת סיפר עימו [רבינו ז"ל] ממצוות תפילין, והפליג מאוד בקדושת התפילין, ואמר שראוי לאדם להתלהב מאוד בהנחת תפילין, כי תפילין הם קדושים ונוראים מאוד, וראוי שייפול על האדם פחד ורעדה גדולה ואימה ויראה עצומה כשרוצה להניח תפילין אשר קדושתם שגבה וגבהה מאוד, והאריך בזה הרבה; וגם אנכי הבנתי מדבריו עוצם הפלגת נוראות קדושת התפילין וכו'", עיין שם.

יג. ראה גמרא שבת דף ק"ח ע"ב: "אמר ליה רב יוסף לרב יוסף בריה דרבה: אבוך במאי זהיר טפי? אמר ליה: בציצית. יומא חד הווה קא סליק בדרגא, איפסיק ליה חוטא, ולא נחית ואתא כמה דלא רמיה".

❧ תשצא ❧

פַּעַם שָׁאֵל רַבִּי נִפְתָּלִי אֶת רַבְּנוּ עַל דְּבַר הַפְּתוּב (דניאל ב כא) "יִהְיֶה חֻקְמָתָא לְחַכְמִין": "אִם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן חֻקְמָה רַק לְחֻקְמִים, מַה יַּעֲשׂוּ אֵלּוּ שְׂאִינָם חֻקְמִים?" - "וְוַאס טוּט מָעַן אַז מָעַן אִיז נִישְׁט קִיין חֻקְמָה?". הַשִּׁיב לוֹ רַבְּנוּ: "כָּלֵם בְּחֻקְמָה עֲשִׂיתָ, דִּי חֻקְמָה אִיז יַעֲדֵער אֵייןער פֿאַשאַפֿן גַּעוואָרן מִיט אִים" - "הָלֹא פְּתִיב (תהלים קד כד) 'כָּלֵם בְּחֻקְמָה עֲשִׂיתָ', וְהִינוּ שְׁלָכַל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ בְּחִינַת חֻקְמָה הַנִּצְרָכָת לוֹ לַעֲבוּדָת ה' - וְעָלֶיהָ מוֹסִיף הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרַחֲמָיו עוֹד וְעוֹד חֻקְמָה"י:

❧ תשצב ❧

לְרַבִּי נִפְתָּלִי הִיָּתָה בְּרָכָה מִיַּחֲדָת מִרַבְּנוּ ז"ל, שֶׁכָּל פַּעַם שִׁינְטֶרֶף לְאִיזָה מָמוֹן - יִמָּצֵא מַעוֹת בְּכִיסוֹ: *

❧ תשצג ❧

רַבִּי נִפְתָּלִי שְׁהִיָּה צִדִּיק וְקְדוּשׁ יָדַע גַּם הוּא שֶׁעָקֵר הַשְּׂאֲרַת רַבְּנוּ ז"ל הִיא דוֹקָא עַל יְדֵי מוֹהֲרַנ"ת, וְכִי מוֹהֲרַנ"ת הוּא אֲשֶׁר זָכָה בְּאַמָּת

יד. ועיין עוד מזה בספר 'שיחות הר"ן' בסימן נ"א: "כי הקדוש ברוך הוא 'יהב חכמתא לחכמינ', כי יש לכל אחד חכמה בכוח, רק שצריכין להוציאה מכוח אל הפועל, ובזה השכל לבד שיש לכל אחד בכוח חכמתו, דהיינו מה שיש לו מעצם בריאתו, מלבד מה שהשם יתברך מוסיף ליתן חכמה לחכמי, בכוח חכמתו לבד יכול גם כן לעמוד כנגד התאוות; ואפילו מי שכבר נמשך אחר תאוות עולם הזה, ועבר מה שעבר, ונפגם שכלו ונתבלבל ונתמעט, אף על פי כן, במעט מעט שכל הנשאר יכול גם כן לעמוד, ואפילו נקודה אחת מן השכל יכולה לעמוד כנגד כל העולם עם התאוות. ובכל מקום שהוא יכולין להיות סמוכין להשם יתברך; ועיין במקום אחר מזה, שגם בשאול תחתיות חס ושלום יכולין להתקרב אליו יתברך ולעבדו יתברך באמת".

וזכה את הרבים לדורות עולם, כי עליו סמך רבנו את ידיו לענגן
קיום השארתו הקדושה כנודע (עי' הקדמת חיי מוהר"ן; פל"ח תנינא סי' ז אות
כו; ועוד):

תשצד

אנשי שלומנו אשר ראו איך שרבי אפרים בן רבי נפתלי קשור ודבוק
מאד אל מוהרנ"ת, הציעו אותו לשדוף עבור מרת חנה צירל בת
מוהרנ"ת, ואמר מוהרנ"ת שיזכירו השמות שלו ושלמה אצל רבי יודל,
ויבקשו ממנו שפצת השתטחותו על ציון רבנו הקדוש ישאל על זה, אם
רבנו מסכים לכך^{טז}; וכן עשו. אחרי שעשה כך, אמר רבי יודל: "דער
רבי האט געזאגט: איך האב נאך צווי תלמידים וואס האלטן זיך גוט,
זאלן זיי זיך אויף צוקריגן?! " - "רבנו אמר: יש לי עוד שני תלמידים
שמחזיקים עצמם ביחד היטב, שגם הם יריבו ביניהם?!"^{טז}:

תשצה

פעם אחת דברו לפני מוהרנ"ת, ואמרו שרבי נפתלי הוא קפדן; אמר
מוהרנ"ת: "לא ידעתי שהוא גדול כל כך, שאף על כל זאת הוא
'רבי נפתלי'!" - דהינו שעל אף שקפדן הוא, ה'בעל דבר' אינו יכול לו
להפילו על ידי מדת ההקפדה שבו:

טו. כשהיה רבי יודל משתטח על ציון רבינו הקדוש היה מדבר עימו כדבר איש אל רעהו,
כמו בחיים חיותו ממש. (רל"י).

טז. ראה 'עלים לתרופה' במכתב מוהרנ"ת לרבי נפתלי מיום ב' עקב שנת תקפ"ז: "אשר
לא נמצא בכל אנשי שלומנו אנשים אחים אוהבים נאמנים כמותנו, ובוודאי ראוי לנו לאהוב
את עצמנו ביתר שאת וביתר עוז, מחמת שזכינו לידע כל כך ממנו ז"ל וכו'"; וראה בגמרא
מסכת שבת דף ק"ל ע"א: "וכל מצווה שקיבלו עליהם בקטטה, כגון עריות, דכתיב (במדבר
יא י) 'וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו' - על עסקי משפחותיו, עדיין עושין אותה
בקטטה, דליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא".

❧ תשצו ❧

נסע פעם מוהרנ"ת עם רבי נפתלי בעגלה, ולפתע פגעה במוהרנ"ת אכן שזרק עליו אחד המתנגדים; ושתק מוהרנ"ת, והמשיך בדרך. כלא היה דבר. אחר כך נענה מוהרנ"ת ואמר: "מזל היה לזורק שפגעה האכן בי, כי אלו היתה פוגעת ברבי נפתלי - לא היה שותק על כך, והיה עוקרו מן העולם":

❧ תשצו ❧

לרבי נפתלי תלמיד רבנו היו שני בנים: האחד המיוחד - הלא הוא רבי אפרים שהיה צדיק ולמדן כידוע, ועוד בן שהתרחק קצת ונסע בבחירותו לאוניברסיטה באודסה ללמד חכמות וכפירות רחמנא לצלן; וחרה הדבר מאד לרבי נפתלי, ונפלט מפיו איזה דבור קללה אודותיו, ותכף ומיד מת בנו זה.

כשנודע דבר זה למוהרנ"ת היתה לו קפידה גדולה על כך, ואמר לרבי נפתלי: "געוואלד, וואס האסטו געטאן?! פארוואס האסטו אים אוועקגעשיקט פון דער וועלט?! דאס איז דאך נישט אינגער וועג! אז די האסט אַזא פֿוח אין דיין דבור - האסטו דאך געקענט גאט בעטן ער זאל תשובה טאן!" - "אָה, מַה עֲשִׂיתָ?! מדוע הרגת אותו בדבורך?! הרי אין זה מדרך רבנו! ואם יש לך כֵּזָה כח בדבורך - הֵייתָ יכול לִבְקֹשׁ מֶה? תִּכְבֶּרְךָ עָלָיו שִׁיחֲזֹר בְּתִשּׁוּבָה!"

יז. ראה בגמרא ברכות דף י' ע"א: "הנהו בריוני דהוו בשבבותיה דרבי מאיר והוו קא מצערו ליה טובא, הווה קא בעי רבי מאיר רחמי עלווייהו כי היכי דלימותו. אמרה ליה ברוריא דביתהו: מאי דעתך, משום דכתיב (תהלים קד לה) 'תמו חטאים?' מי כתיב 'חוטאים?' 'חטאים' כתיב! ועוד, שפיל לסיפיה דקרא: 'ורשעים עוד אינם', כיון ד'תמו חטאים' - 'ורשעים עוד אינם'? אלא בעי רחמי עלווייהו דליהדרו בתשובה - 'ורשעים עוד אינם'. בעא רחמי עלווייהו, והדרו בתשובה". עיקר הצער שהיה למוהרנ"ת ממעשה זה היה על כך שבנו

תְּשַׁח

כְּשֶׁבִנְה מוֹהֲרַנ"ת אֶת הַקְּלוּז בְּאוּמָאן, בָּנָה שָׁם גַּם בֵּית דִּירָה עֲבוּר מוֹרְנו רַבִּי נַפְתָּלִי", וְרַבִּי נַפְתָּלִי עָבַר לְדוּר שָׁם עַד סוֹף יָמָיו. וְהֵנָּה מִחֲמַת שָׁרָק מַעֲטִים מְאֻנְשֵׁי שְׁלוֹמְנו הָיוּ מִתְגוֹרְרִים אֶז בְּאוּמָאן, עַל כֵּן הִתְקַשָּׁה רַבִּי נַפְתָּלִי פְּעָמִים רַבּוֹת לְמַצּוֹא עֲשִׂירִי לְהַשְׁלִים הַמִּנְיָן". בֵּין הַמִּתְפַּלְלִים עָמּוּ בְּקִבְיָעוֹת הָיָה רַבִּי חַיִּים כֹּהֵן סְטָאֲלֶער, תַּלְמִיד מוֹהֲרַנ"ת, וְלוֹ הָיָה חֵבֶר, אִישׁ פְּשׁוּט אֶחָד שֶׁהָיָה 'לֹוִי', וְהָיָה חֲשׁוֹךְ בָּנִים, וְרַבִּי חַיִּים הַפְּצִיר בּוֹ שִׁיְצַטְרֵף וַיָּבֹא לְהַתְפַּלֵּל בְּקִבְיָעוֹת אֶצֶל רַבִּי נַפְתָּלִי, בְּכַדִּי לְהַשְׁלִים לוֹ אֶת הַמִּנְיָן. אָמַר אוֹתוֹ לֹוִי

של רבי נפתלי מת ויצא מן העולם הזה בלא תשובה, והיות שלרבי נפתלי יש כוח כזה בדיבורו, הרי שבוודאי גם תפילתו היתה עולה למעלה ובוקעת רקיעים, ובנו היה שב בחיים חיותו בתשובה שלימה. והנה מזה המעשה גם רואים איך שכל השארת רבינו היא דווקא אצל מוהרנ"ת, וכי הוא אשר ידע היטב את דעת רבינו, שרצונו שנלך אך ורק בדרך זו של תפילה ובקשת רחמים. (רל"ו); וראה עוד להלן בחלק ג' סימן רצ"ז: "בעת הגזירה של לקיחת ילדי בני ישראל לצבא, שהיתה כידוע גזירה קשה ואיומה מאוד, רצה אשה אחת שחטפו ממנה את בנה הקטן לתוך בית הכנסת, ופתחה את ארון הקודש, ושאגה בקולי קולות בבכיות נוראות לפני ספרי התורה; ולרוב צערה ושאגתה נפלה מתה, ונעשה מזה רעש גדול. כשנודע הדבר למוהרנ"ת אשר כידוע זעק הרבה בתפילותיו על גזירה זו, כנדפס בספר 'ליקוטי תפילות' כמה וכמה תפילות נוראות על גזירה איומה זו, אמר: 'אילו היתה פונה אלי - הייתי מייעץ לה שתתחזק ותקבע כל יום עת קבוע להתפלל לפניו יתברך שתצליח ותוכל להחזיר את בנה, והיתה מועלת בתפילתה לא רק להחזיר אותו, אלא היו חוזרים עוד כמה וכמה ילדים בזכות תפילתה הזכה'!"

יח. ראה ב'ימי מוהרנ"ת' חלק א' סימן ק"י: "בסוף אותה שנה (תקצ"ד) עסק רבי נפתלי לגמור בניין הבית דירה בשבילו שהתחלתי לבנות תחת הגג של הבית המדרש, ולתקן הגג, וסתר הגג הראשון ובנאו מחדש, אבל לא גמר בניין בית דירתו שבבית המדרש שלנו הנ"ל; והתפללנו פעם שניה בשנת תקצ"ה בבית המדרש, אבל שאר הבניין עדיין לא נגמר כנ"ל."

יט. מחמת שלא היו אז כמעט מאנשי שלומנו באומאן כנ"ל, על כן היה הקלויז הגדול סגור בכל ימות השנה (והתפללו אז ב'קלייזל' - ההיכל הקטן); מלבד בימי ראש השנה, שאז פתחו את הקלויז הגדול (כדלעיל סימן תקכ"ט). (רל"ו).

כ. ראה אודותיו בערכו.

לְרַבִּי חַיִּים: "גַּיִי זָאג רַבִּי נִפְתָּלִין אִיךָ ווִיל נִישְׁט גַּיִין דאָווענען ביי אים; זאל ער מיר צוזאגן א קינד - וועל איר אריינקומען דאָווענען!" - "לך אָמור לְרַבִּי נִפְתָּלִי שְׁאִינִי רוּצָה לְהִתְפַּלֵּל אָצְלוּ; אַם יִבְטִיחַ לִי 'בֵּן' (דִּהֵינּוּ שְׁיִזְכֶּה לְהוֹלִיד בָּנִים) - אָבּוֹא לְהִתְפַּלֵּל אָצְלוּ וּלְהַשְׁלִים לוֹ אֶת הַמִּנְיָן!".

הֶלֶךְ רַבִּי חַיִּים כִּהֵן וְאָמַר זֹאת לְרַבִּי נִפְתָּלִי, וּמַחֲמַת שְׁלֹרְבִי נִפְתָּלִי לֹא נוֹתְרָה בְּרִרָה, כִּי לֹא הָיָה לוֹ כְּאָמור מִנְיָן לְתַפְּלָה, עַל כֵּן נִעְנָה וְאָמַר: "נו, זאל ער קומען, זאל ער קומען" - "נו, שׁיבוא, שׁיבוא"; וְאָכֵן בָּא ה'לוי' הַנִּזְכָּר לְהִתְפַּלֵּל עִמָּם וּלְהַשְׁלִים הַמִּנְיָן.

וְהִנֵּה עָבַר אֵיזָה זְמַן וְאוֹתוֹ 'לוי' לֹא נִפְקֵד עֲדִין, וְכֹא לְחַבְרוֹ רַבִּי חַיִּים כִּהֵן בְּטְרוּנְיָא עַל זֶה, וְטַעַנְתּוֹ בְּפִיו: "עַר הָאֵט דָּאךְ מִיר צוגעזאגט! פאַרוואס ווערט דאס נישט מְקִים?" - "רַבִּי נִפְתָּלִי הָרִי הִבְטִיחַ לִי שְׁאֶפְקֵד! וּמִדּוּעַ זֶה לֹא הִתְקַיְּמָה הִבְטָחְתּוֹ?". הֶלֶךְ רַבִּי חַיִּים וְהִשִּׁיב אֶת הַדְּבָרִים לְרַבִּי נִפְתָּלִי, וְאָמַר לוֹ רַבִּי נִפְתָּלִי: "מִיר הָאָבֶן מְקַבֵּל פּוֹן דַּעַם רַבִּין אַז מַעַן זָאל הָאָלְטֵן פֶּאַרמאַכט דאס מויל; נָאֵר אַז מִיר זָאָגן - ווערט מְקִים!" - "יש לנו קבֵּלָה מִרַבֵּנוּ לְשַׁמֵּר אֶת הַפֶּה סְגוּרָא; אוֹלָם כְּשֶׁאָנוּ כְּבָר אוֹמְרִים - הָרִי שֶׁהַדְּבָר מִתְקַים!"; וְכֵן הָוָה, לֹא אָרְכָה הַשְּׁעָה אַחֵר כִּךָּ וְנִפְקֵד הַלוי הָאָמור בְּבָנִים:

❧ תשצט ❧

פַּעַם שָׁהָה רַבִּי סַעֲנֵדְעַר טִירֶהאוויצער עַל שְׁבֶת בְּאוֹמָאן, וְהִתְפַּלֵּל בְּלִיל שְׁבֶת בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת וּבְאֵרִיכוֹת כְּהַרְגָלוּ; וְרַבִּי נִפְתָּלִי תַלְמִיד רַבֵּנוּ

כא. ואנשי שלומנו ידעו וזכרו דבר תמיד, לשמור את הפה סגור - ('האלטן פאַרמאַכט דאס מויל'), ומבלי לילך ולפזר 'גדולות' - ('מִיר זאָלן נִישְׁט וואַרפֶּן זיך מִיט קיין גְרוֹיסקייטן'); והנהגות אנשי שלומנו גם בשאר דברים ועניינים היו לנו תמיד כעין 'שולחן ערוך', לידע מדרך הנהגתם דרך לימוד לעצמנו איך לנהוג בכל דבר ודבר. (רל"י).

כבר ישן אז, ועל כן שלח רבי נפתלי להודיע לרבי סענדער שפיסג משאגותיו, ובקש לומר לו: "מיין שלאפן איז טייערער פון זיין דאווענען, און מען זאל מיר נישט שטערן דעם שלאף!" - "השנה שלי יקרה יותר מהתפלה שלו, ושל לא יפריעו את שנתו!"^{כב}:

תת

רבי נפתלי היה נוהג לכבד את הנכנסים לביתו במעט יין שרף ומזונות, ואחר כך היה מספר איזה ספור מרבנו הקדוש. אנשי שלומנו ספרו שהפוסית אותה הגיש היתה קטנה עד מאד, וגם אותה לא היה ממלא לגמרי; והוא על פי המבאר ב'לקוטי מוהר"ן' תנינא בסימן כ"ו: "צריך להרחיק משכרות ו'לדקדק' שלא לשמות יותר מיכלתו, כדי שלא יבוא לידי שכרות, כי 'מעט' השתיה לפי הצורך הוא טובה להרחיב דעתו"^{כג}:

תתא

פעם בא אחד לפני רבי נפתלי, וספר לו בהשתוממות איך שאחד מה'בעלי בתים' הפשוטים באומאן היתה דרכו לבלות את כל יום

כב. עיין ליקוטי קמא סימן כ"ה אות ג'; וראה מעשה בדומה לזה על הרב המגיד עם תלמידו רבי אהרן מקארלין ('בית רבי' עמ' סד): "שמענו שבהיות החברים פעם במעזריטש היה מעשה פעם אחת בשבת קודש בלילה שהיו החברים יושבים ביחד וחוזרים הדבר חסידות, והרב רבי אהרן ישב בחדרו בפני עצמו ושפתיו היו מרחשן וכו', פתאום שמעו קול דופק בדלת ממשרת של הרב המגיד נ"ע, ואמר: היכן בכאן הרב רבי אהרן? הנה רבינו ציווה שתפסיקו מלומר 'שיר השירים', כי בה'שיר השירים' שלכם אתם מרעישים העולמות, ורבינו אינו יכול לישון על ידי זה!"

כג. בכת"י רבי אלעזר מרדכי רוזנפלד בשם רבי אליהו חיים רויזין; וראה 'כוכבי אור' חלק 'ששון ושמחה' בסוף אות א': "כי אף על פי שמעט השתייה טובה להרחיב הדעת, אבל דייקא 'מעט' (נאר אביסעל, כאשר בזה הלשון אמר אדוננו מורנו ורבינו ז"ל בעת שכיבד למוהר"נ ז"ל ורבי נפתלי ז"ל במעט יין ישן בכוס קטן ורחב כאצבע, שישתו שניהם מאיתו), כי מאוד צריכין לזהר למעט בשתיית משקין המשכרין בכל האפשרות גם בשבת ויום טוב (ואפילו בשמחת תורה, ולא כטועים בזה), ומכל שכן וכל שכן בימי החול וכו'", עיין שם.

השבת בלמוד הספר 'אור החיים' הקדוש, ופעם אחת היתה קשה לו להבין איזה דבר בה'אור החיים' הקדוש, ועסק בו במחשבתו עד שנפלה עליו תרדמה ונרדם על השלחן, ובא אליו בעל ה'אור החיים' בעצמו בחלום ובאר לו את הדבר הקשה לו; אמר לו רבי נפתלי שאפשר להאמין בזה, מחמת גדל הדבקות שהיתה לאותו יהודי בפרושו של בעל ה'אור החיים' הקדוש¹:

תתב

פעם בליל שבת הלך רבי נפתלי עם עוד כמה מאנשי שלומנו לשמחת 'בן זכר' אצל רבי חיים הכהן סטאלער (אבי רבי ישרעל טירנהאויזער ואחיו רבי לוי יצחק). היתה זה בתקופת החרף הקשה והסוער, ותקפו אותם רוחות עזות מלוות בשלג - 'זאנוארוכע', ולא יכלו להמשיך בדרךם, כי לא ראו לנכון הדרך ללכת בה; ואמר להם רבי נפתלי שיאמרו ויזכירו עמו שמות הצדיקים, ותכף כשהחלו באמירתם - נפסקה הסופה, ויכלו להמשיך בדרךם, והיה הדבר לפלא.

אחר כך בפעם אחרת כשהלכו אנשי שלומנו שוב עם רבי נפתלי, והיתה נצרכת להם שוב ישועה זו, אמרו זה לזה: "נו, נתחיל להזכיר שמות הצדיקים!"; אמר להם רבי נפתלי: "א, אבער איך דארף דאס הייסן" - "בן, אבל אני צריך לצוות על כך":

תתג

מקבל מהבעל שם טוב ז"ל כסגלה לחולה, שיפרסו גליל בד ממטת חליו של החולה עד לבית החיים הסמוך, ואת הבד הזה יחלקו

לְצַדִּיקָה לְעַנְיֵי הָעִיר, וְיִתְרַפֵּא יי. וְהִנֵּה הָיְתָה בֵּת עֹשִׂיר אֶחָד בְּאוּמָאן אֲשֶׁר חָלְתָה בְּמַחֲלָה קָשָׁה, וְאִבִּיהָ מֵתוּף הַתְּמַסְרוּת לְגִזְרָלָהּ אֲכֵן עָשָׂה סְגֻלָּה זֹאת עֲבוּר בֵּתוֹ הַחוֹלְנִית; אוֹלָם בְּחֻלְקָם אֵת הַבַּד בְּבִתִּי הַכְּנֻסֶת שְׁפָעִיר לְעַנְיִים, פָּסְחוּ עַל בֵּית הַכְּנֻסֶת שֶׁל אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוּ, וְלֹא חִלְקוּ לְעַנְיֵי אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוּ מִהַבֵּד, וְנִפְטְרָה הַחוֹלָה.

כְּשֶׁנִּזְדַּע הַדָּבָר לְרַבִּי נַפְתָּלִי, עָנָה וְאָמַר: "וּוֹאֲלֵט מָעַן גְּעוּוּעַן גְּעֵבֶן כְּאִטָּשׁ דָּא אוּיָף עֶפְפֶּעס - וּוֹאֲלֵט עַר גְּעֵהֶאט אַ רְפוּאָה, נֶאֱרָא דָא גְּאָרְנִישֵׁט?! " - "אִם הָיוּ מַחֲלָקִים אֲצִל אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוּ לְכָל הַפְּחוֹת מִשְׁהוּ - הָיְתָה בֵּתוֹ נִתְרַפֶּאֶת, אָף כֵּאֵן לֹא חִלַּק כְּלוּם?! ":

תתד

בְּיִדְאִי כְּכֹר שְׁמַעְתָּ הַשְּׁמוּעָה לֹא טוֹכָה מִיְדִידְנוּ רַבִּי נַפְתָּלִי גְרוּ יֶאֱיִר, שְׁנִתְאַלְמֵן בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ כְּסֵלוֹ הָעֶבֶר בְּלִיל מוֹצָאֵי שַׁבָּת, וְהוּא עָתָה נוֹהֵג שְׁבָעָה, בַּעַל הַנְּחֻמוֹת יִנְחֶמְהוּ בְּתוֹךְ אֲבֵלֵי צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם; וְהוּא בִקֵּשׁ אוֹתִי לְפָרֶס שְׁלוֹמָךְ בְּאַהֲבָה:

[עֲלִים לַתְּרוּפָה, מִכְתָּב מוֹהֲרַנ"ת מִיּוֹם ה' וִיצֵא תר"ב לִבְנוֹ רַבִּי יִצְחָק]

עם מוהרנ"ת בצל רבנו

[ראה לעיל חלק א' סימן תקע"ד בערך 'הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב' המעשה עם הזקן הידוע; וראה גם להלן חלק ג' סימן תק"ל, ולעיל חלק א' סימן רפ"ד]

תתה

אחי חביבי, זכר רחמנות ואהבת אדוננו מורנו ורבנו ז"ל אלינו, שלקח אותנו ממקום שלקח והוציאנו ממקום שהוציא, וקרבתו בהתקרבות גדול כל כך יותר מכל העולם, ואפלו מכל אנשי שלומנו, באשר נשמע מפיו הקדוש בפרוש כמה פעמים שאנחנו יודעים ממנו יותר מכלם; ובאמת גם אני ואתה אין יודעים מה זאת עשה ה' לנו שאנחנו שנינו דיקא גידע מאור גדול וקדוש נורא ונשגב כזה וכו' וכו' יותר מכל באי עולם, ואפלו מאנשי הצדיקים וכו'. ובכל זה אי אפשר להאריך בכתב, כי ענין התקרבות שלנו אליו ז"ל הוא מעשה משנים קדמוניות וכו' וכו'; ודי למבין:

[עלים לתרופה, מכתב מוהרנ"ת לרבי נפתלי מיום ב עקב תקפ"ז]

תתו

"[וזה בחינת שאחר] הסתלקות משה [בא שר צבא ה' ואמר (יהושע ה יד)] 'עתה באתי'" (ליקוטי תנינא סי' ה אות ט) - כפי ששמעתי מאנשי שלומנו רמז כנה רבנו ז"ל גם הסתלקותו, ושכל זאת הופיע והאיר

א. עיין שם בפנים: "וזה בחינת חלום על ידי מלאך, כי אלו המאמרות טהורות הם בחינת מלאך, בחינת חלום על ידי מלאך, כי הדיבור הוא הרשימה של המוח, כי מה שנרשם ונעלם במוח נחקק ונרשם בהדיבור, וכשהמוחין זכים, שעל ידי זה נעשין אמרות טהורות כנ"ל, אזי גם כשנסתלק המוח בשעת שינה, ואין נשאר רק הרשימה של המוח שהוא בחינת דיבור - אזי גם הרשימה זכה, בבחינת חלום על ידי מלאך. וזה בחינת שאחר הסתלקות משה בא

אחר כך בתלמידו מוהרנ"ת דבורים פשרים (אשר הן הן הלכותיו הקדושים) להחיות ולהשיב את הנשמות הנפולות (עי' בפנים אות ח), ושה מה שאמר רבנו ז"ל אליו ולרבי נפתלי שיהיה נעשה מהם מלאכים בעולם העליון לאחר פטירתם, וגם גלה להם את השמות שיהיו נקראים בהם, וכתבו אותם בפנקסייהם. (ואף על פי שנשמות ישראל מושלים על המלאכים, אין הפונה על אותם המלאכים שהם בעצמם היו בזה העולם, והמבחרים שבישראל^א), פי גם אותם בעצמם קרא רבנו ז"ל בשם 'מגני ארץ' הנ"ל (בפנים אות ז), פמוכן בזה משיחותיו שבעל פה ושבכתב^ב:

[ביאור הליקוטים תנינא סימן ה, בראשי פרקים שבסופו]

❧ תתז ❧

פעם אחת בעת סעודה שלישית ישב רבנו בחדרו המיוחד בדרכו תמיד, ובחדר הגדול הסמוך ישבו מוהרנ"ת ורבי נפתלי, ושלח אליהם רבנו את המשרת לומר להם שישמרו זמירות; ותכף פשמע מוהרנ"ת בדרים האלה - החל לומר. אחר כך שאל אותם רבנו זצ"ל שתי שאלות: האחת - "מדוע לא הייתם מזמרים לפני כן?", והשניה - "כשצויתי לומר - היה צריך רבי נפתלי לומר, פי יש לו קול נגינה!":

❧ תתח ❧

המעשה מרפואת חלי הראה לרבי נפתלי זכרוננו לברכה - שמעתי

שר צבא ה' ואמר 'עתה באתי' (יהושע ה יד), הסתלקות משה זה בחינת הסתלקות הדעת, בחינת שינה שאז הדעת מסתלק, ואין נשאר רק הרשימו, אזי הוא בחינת 'ויאמר וכו' אני שר צבא ה' (שם), דהיינו מלאך, 'עתה באתי', כי אז נשאר הרשימו בבחינת מלאך, בחינת חלום על ידי מלאך כנ"ל וכו'', עיין שם.

ב. ראה לעיל חלק א' סימן תקמ"ב.

ג. עיין 'חיי מוהר"ן' סימן מ"א; וראה לעיל חלק א' סימן תנ"ו וסימן תקע"ד.

מאבי הריני כפרת משכבו, ששמע זאת מפי רבי נפתלי זכרנו לברכה
בעצמו:

[כוכבי אור, אנשי מוהר"ן (ב) אות כד]

פעם הלכו רבנו ומוהרנ"ת ורבי נפתלי לטייל ולשאף אור הנצח לרחלי
הראה שהיה לרבנו, וכן לרבי נפתלי היה חלי זה. בדרךם נכנסו
לפוש בביתו של אחד מאנשי שלומנו, והוא בראותו את רבנו ואת
הנלוים אליו באים לביתו, הכין עבורם סעודה חלבית עם גבינה על
שלחן וכסאות בחוץ בדרך הנופשים. מחמת שסבל כאמור מחלי הראה,
לא רצה רבנו לאכול את הגבינה אשר מעוררת את השעול, וגם רבי
נפתלי לא רצה לאכול, כי גם הוא סבל מאותה מחלה כנ"ל, ומוהרנ"ת
ברך ברכת 'שהכל' ואכל מהגבינה, והפציר ברחבי נפתלי שגם הוא
יאכל עמו מהגבינה, ואמר לו: "נו, עס!" - "נו, אכל!"; ואמר לו רבי
נפתלי: "אתה אומר לי לאכול? אם רבנו יאמר לי לאכול אזי אוכל! -
"דער רבי זאל מיר זאגן!". כששמע זאת רבנו, אמר לרבי נפתלי: "נו,
הייס איך דיר, עס" - "נו, מצוה אני עליך, אכל" - ואכל רבי נפתלי,
ואחר האכילה השתעל, ונענע רבנו בראשו ואמר: "עס איז שוין גאר
אן אנדער הוס; איך האב געמיינט אז ער וועט זיך נאך אפפארטיגן
פאר מיר, אצינד זעה איך אז ער וועט נאך האבן אריכות ימים אויף!"
- "זהו כבר שעול אחר לגמרי; אני חשבת שיהא יסתלק מהעולם עוד
לפני, עתה רואה אני שעוד תהיה לו גם אריכות ימים!"; וכן היה, שרבי
נפתלי נסתלק בשנת תר"כ, היא שנת השמונים לחייו:

ד. ראה 'שיחות הר"ן' סימנים קמ"ד וקנ"ז; 'חיי מוהר"ן' סימנים נ' קי"ח קס"א קס"ב קס"ו
רי"ד רי"ט; 'ימי מוהרנ"ת' חלק א' סימנים כ"ו מ"א נ"ו.

הַסְתַּלְקוּתוֹ

תתט

עַל רַבִּי נַפְתָּלִי הָיְתָה מַחְלָקָת, וְאִירוֹ הָיָה נֶעְלָם כָּל כֶּף עַד שֶׁבָּעַת פְּטִירָתוֹ בִּקְשׁוֹ הַמַּתְנַגְּדִים מֵרַב הָעִיר אֹמֵאן אֲשֶׁר הָיָה גָּדוֹל בַּתּוֹרָה לְבַל יְבוֹא לְהַשְׁתַּתֵּף בְּהַלְוִיתוֹ; וְגָעַר בָּהֶם: "וּוֹאס? אֲזַא אִיד וְעַל אִיף נִישְׁט גִּיין אויף זיין לְוִיָּה? ! עַר אִיז פֶּל יָמִיו גָּעֲזַעְעָן עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוּדָה! " - "מָה? וְכִי לֹא אֵלֶּךְ לְלוֹוִיתוֹ שֶׁל יְהוּדֵי כְּזֶה? הוּא הָרִי יֵשֵׁב פֶּל יָמִיו עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוּדָה! " - וַיֵּצֵא הָרַב לְהַשְׁתַּתֵּף בְּלוֹוִיָּה.

וְסִפֵּר אֶחָד הַנוֹכָחִים בְּלוֹוִיָּה לְרַבִּי לִוִּי יִצְחָק*, שֶׁבָּעַת שֶׁעָבְרוּ דֶּרֶךְ בֵּית הַכְּנֶסֶת הַגָּדוֹל שֶׁבְּאֹמֵאן וְעָצְרוּ שָׁם לִזְמַר קִדִּישׁ וְכו' בְּנֶהוּג, זָרַק מַתְנַגֵּד אֶחָד בִּקְבוּק מִגַּג בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁל הַמַּתְנַגְּדִים (שֶׁעֲמַד מוֹל בֵּית הַכְּנֶסֶת הַגָּדוֹל שֶׁבָּעִיר), וְנָפַל הַבִּקְבוּק עַל מִטַּת קִדְשׁוֹ שֶׁל רַבִּי נַפְתָּלִי ז"ל:

א. רַבִּי לִוִּי יִצְחָק הִגִּיעַ לֵאמֹאן חֲמִישִׁים וָאַרְבַּע שָׁנִים אַחֲרֵי הַסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל רַבִּי נַפְתָּלִי, וְעוֹד הִסְפִּיק לִרְאוֹת וּלְהַכִּיר כְּמָה וְכְמָה אֲנָשִׁים שֶׁהִכִּירוּ אֶת רַבִּי נַפְתָּלִי. (רל"י).

ב. רָאָה לֵהֲלֵן שֶׁכֶּךְ הָיָה מְנַהֵג קִהִילַת קוֹדֶשׁ אֹמֵאן, שֶׁבִּין הַמַּקוֹמוֹת שֶׁהָיוּ מוֹלִיכִים אֶת הַמַּת הָיָה גַּם חֲצַר בֵּית הַכְּנֶסֶת הַגָּדוֹל שֶׁבְּאֹמֵאן, וְהָיוּ אֹמְרִים שֶׁם "אֵל מֵלֵא רַחֲמִים", מַחֲמַת שְׁבִימִים ו' ז' ח' תְּמוּזָה שְׁנַת תַּקכ"ח הָעֵמִיד בַּחֲצַר זֶה הָרֶשַׁע גִּאֲנָטֶע וְהַקּוֹזָאקִים הָאֲכַזְרִיִּים חוֹפָה וְתַחְתִּיָּה צֶלֶם שְׁתֵּי וְעֵרֶב, וְנִתְּנוּ בְּאוֹפֶן זֶה לִיהוּדִים לְבַחֵר לַעֲצֻמָּם חַיִּים אוֹ מוֹת, בְּאִמְרָם שֶׁכָּל אֶחָד שֶׁרָק יִסְכִּים לַעֲבוֹר דֶּרֶךְ הַחוֹפָה שֶׁהָעִמִּידוּ - לֹא יִמְתּוּהוּ, אִף אִם לֹא יִשְׁתַּחֲוֶה מִמֶּשׁ לְשְׁתֵּי וְעֵרֶב, וְמִי שֶׁלֹּא יַעֲבֹר - יִרְצַחוּהוּ נֶפֶשׁ; וְהָיָה קִידוּשׁ ה' נוֹרָא, כִּי לֹא הִסְכִּים לְזֶה שׁוֹם יְהוּדֵי כִידוּעַ, וְנִהְרָגוּ כּוֹלָם הִי"ד, וּמַחֲמַת קִידוּשׁ ה' הַגָּדוֹל שֶׁהָיָה בְּמִקוֹם זֶה נִהְיָ כֵן. (רל"י).

ג. וְאִמְרוּ אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ עַל זֶה שֶׁגַּם בְּזִיוֹן זֶה עוֹד יִהְיֶה לוֹ לְכַבּוֹד גָּדוֹל בַּעֲלָמָא דְאַתִּי, כִּי בּוֹדָאִי בַּעֲלָם הָבָא קִיבְלוּהוּ יִפָּה מְאֹד וּפִינוּ מִקוֹם לְכַבּוֹדוֹ, אֵךְ כֵּאֵן הָיָה אוֹרוֹ נֶעְלָם וְנִסְתָּר כָּל כֶּךְ. (רל"י).

תתי

רבי נפתלי נולד בשנת תק"ם (היא גם שנת לדתו של מוהרנ"ת), ונסתלק
 ב"ט מנחם אב שנת תר"כ, בהיותו בגיל שמונים; ומנוחתו כבוד
 בתוך בית החיים החדש שבאומאן, ועל האבן שעל קברו חרטו את שמו
 ושם אביו - ותו לא מידי: